

Aanpak Laaggeletterdheid

Gemeente Groningen

2025-2027

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Doelgroepen en cijfers gemeente Groningen	5
3. Landelijk beleid	7
4. Plan van aanpak laaggeletterdheid in de arbeidsmarktregio Groningen	7
5. Overzicht besteding van het WEB-budget	8
6. Terugblik Plan van aanpak laaggeletterdheid gemeente Groningen 2023-2024	10
7. Plan van aanpak laaggeletterdheid in de gemeente Groningen 2025-2028	11
A: Versterken van de Taalhuizen	
12	
B: Gemeente Groningen	13
C: Gezinsaanpak	14
D: Jongeren	16
E: Leesbevordering/leesplezier	17
F: Wijkgericht werken	18
8. Financiering	19
9. Samenvatting op B1-niveau	20

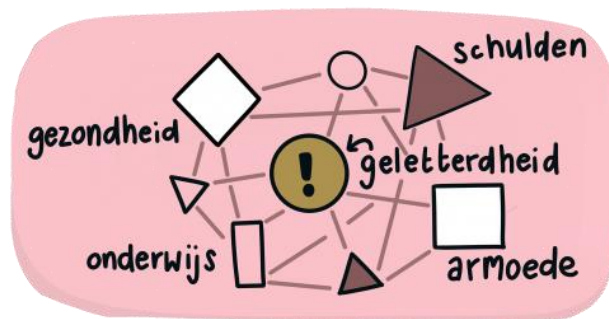
1. Inleiding

Laaggeletterdheid is een groot maatschappelijk probleem. Nederland telt naar schatting 3 miljoen mensen van 16 tot 75 jaar die moeite hebben met basisvaardigheden zoals lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden.¹ Gebrekkige beheersing van de basisvaardigheden maakt het moeilijk om volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving.

Onze definitie van laaggeletterdheid:

“Geletterdheid is het vermogen om zelf een tekst te schrijven en geschreven tekst te lezen, begrijpen, evalueren, gebruiken en toe te passen in de maatschappij en het persoonlijk leven. Geletterdheid omvat luisteren, spreken, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. We vatten dit samen onder de term ‘basisvaardigheden.’ Hierbij is sprake van een glijdende schaal: mensen zijn niet geletterd of ongeletterd, maar zijn meer of minder geletterd. De vraag wanneer dat niveau (on)voldoende is, wordt gerelateerd aan de mogelijkheden om maatschappelijk en beroepsmatig te functioneren. Er is samenhang tussen het niveau van maatschappelijk en beroepsmatig functioneren en de gewenste en benodigde lees-en schrijfvaardigheid.”

De eisen die worden gesteld aan de vaardigheden van mensen worden hoger en technologische/digitale ontwikkelingen maken het dagelijks leven complexer. Een groeiend aantal mensen verliest de aansluiting met deze veranderingen. Laaggeletterden hebben niet alleen moeite met basisvaardigheden, maar hebben vaak ook te maken met andere problemen die verband houden met werk(loosheid), gezondheid, participatie, inburgering en integratie.

Armoede

Bijna 100.000 mensen leven in armoede door laaggeletterdheid. De kans om ten minste één jaar onder de armoedegrens te leven, is onder laaggeletterden ruim twee keer zo groot als onder niet-laaggeletterden. Daarnaast zijn laaggeletterden ruim twee keer zo vaak langdurig arm als niet-laaggeletterden. Voldoende kunnen lezen, schrijven en rekenen is essentieel om financieel zelfredzaam te zijn en een stabiele financiële situatie te krijgen en te houden.

Schulden

Voor laaggeletterden is het lastig om grip te houden op de eigen financiële situatie. Het aanvragen van toeslagen of belastingaangifte doen is zonder hulp vaak niet mogelijk. Financiële problemen en

¹ PIAAC-onderzoek 2023, kennis en vaardigheden van volwassenen in Nederland; www.piaaonderzoek.nl

schulden liggen op de loer. De kwetsbare groep laaggeletterden komt niet makkelijk binnen bij schuldhulpverlening. Zij weten vaak niet op eigen kracht de juiste weg te vinden.

Werkloosheid

Van de laaggeletterden tussen 16 en 65 jaar, werkt 57 procent. In Nederland hebben circa 58.000 mensen geen betaalde baan omdat zij moeite hebben met taal en/of rekenen. Vergeleken met niet-laaggeletterden geldt dat laaggeletterden meer moeite hebben met het vinden van werk en dat zij vaker afhankelijk zijn van een uitkering. De arbeidsmarkt verandert snel. Daarom is het belangrijk dat mensen blijven leren en zich blijven ontwikkelen. Basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) onderhouden en verbeteren hoort daarbij. Het hebben van goede basisvaardigheden vergroot de kansen op de arbeidsmarkt.

Gezondheid

De gezondheid van laaggeletterden is over het algemeen slechter. Ruim één op de vier Nederlanders heeft moeite met het verwerken van informatie over hun gezondheid. Ze hebben vaak moeite met het begrijpen van gezondheidsinformatie zoals het lezen van een bijsluiter, een advies van een arts of met het lezen van etiketten op voedingsproducten. Zij zijn beperkt gezondheidsvaardig. Dit heeft grote gevolgen voor de gezondheid. Iemand met beperkte gezondheidsvaardigheden heeft moeite om informatie over gezondheid en zorg te vinden, te begrijpen, te beoordelen en toe te passen. Daardoor is het lastig om informatie over hun ziekte te begrijpen en hun weg te vinden in de zorg.

Bronnen:

Kennisblad Laaggeletterdheid NL 2021, Stichting Lezen en Schrijven

Factsheet Laaggeletterdheid en Geld, Stichting Lezen en Schrijven

2. Doelgroepen en cijfers gemeente Groningen

Bij de aanpak van laaggeletterdheid wordt onderscheid gemaakt tussen NT1'ers en NT2'ers. Onder NT1 verstaan we mensen met Nederlands als eerste taal, oftewel moedertaal. Onder NT2'ers verstaan we mensen met Nederlands als tweede of derde taal, oftewel de anderstaligen. Het onderscheid is niet altijd even duidelijk. Sommige mensen zijn in Nederland naar school geweest en soms zelfs in Nederland geboren, maar spreken van huis uit een andere taal. Dan is Nederlands niet hun 'moedertaal', maar ze vallen ook niet echt in de groep NT2. Soms wordt deze groep met NT1,5 aangeduid. Het onderscheid NT1 en NT2 is vooral van belang voor het onderwijs dat iemand nodig heeft. Zowel het NT1- als het NT2 onderwijs is gericht op het bijbrengen van basisvaardigheden. Bij NT1'ers heeft lezen en schrijven de belangrijkste focus, terwijl bij NT2'ers de focus (eerst) vooral ligt op luisteren en spreken. Een NT2'er kan misschien in zijn of haar eigen taal prima lezen en schrijven, maar beheerst het Nederlands nog niet. Deze mensen zijn dus in hun eigen taal niet laaggeletterd, maar vallen wel onder de doelgroep NT2.

Laaggeletterden met Nederlands als tweede taal (NT2'ers) zijn meestal wel in beeld. Het is met name de doelgroep laaggeletterden met Nederlands als eerste taal (NT1'ers) die moeilijk te vinden en te bereiken zijn. Deze doelgroep NT1'ers is zeer divers. Het varieert van jongeren, tot jonge ouders en 65-plussers en van succesvolle ondernemers tot mensen zonder baan. Voor sommigen is het onderwerp laaggeletterdheid een taboe of heerst er schaamte over hun beperkte basisvaardigheden. Ook zijn er laaggeletterden – met name jongeren – die hun beperkte basisvaardigheden helemaal niet als probleem ervaren. NT1'ers weten zich over het algemeen ook best te redden in het dagelijks leven en weten hun laaggeletterdheid goed te verbergen. Als hun sociale vangnet wegvalt, komen zij vaak in de problemen.

De doelgroepenanalyse van Basisvaardigheden In Zicht

De website Basisvaardigheden In Zicht² geeft inzicht in het percentage laaggeletterden per regio en per gemeente, plus het aandeel per doelgroep. Voor het onderscheiden van subgroepen is gebruik gemaakt van acht objectieve kenmerken, waarvan er uiteindelijk maar vier onderscheidend bleken: leeftijd, migratieachtergrond, partner en/of kinderen en arbeidsmarktstatus. De andere vier kenmerken (geslacht, opleidingsniveau, het hebben van een bijstandsuitkering en/of deelname aan een schuldhulptraject) bleken onvoldoende onderscheidend.

De doelgroepen zijn daarom als volgt ingedeeld: Nederlandse werkenden (50+) met gezin,

² www.basisvaardighedeninzicht.nl, gebaseerd op cijfers van het PIAAC-onderzoek uit 2012 en cijfers van het CBS uit 2018.

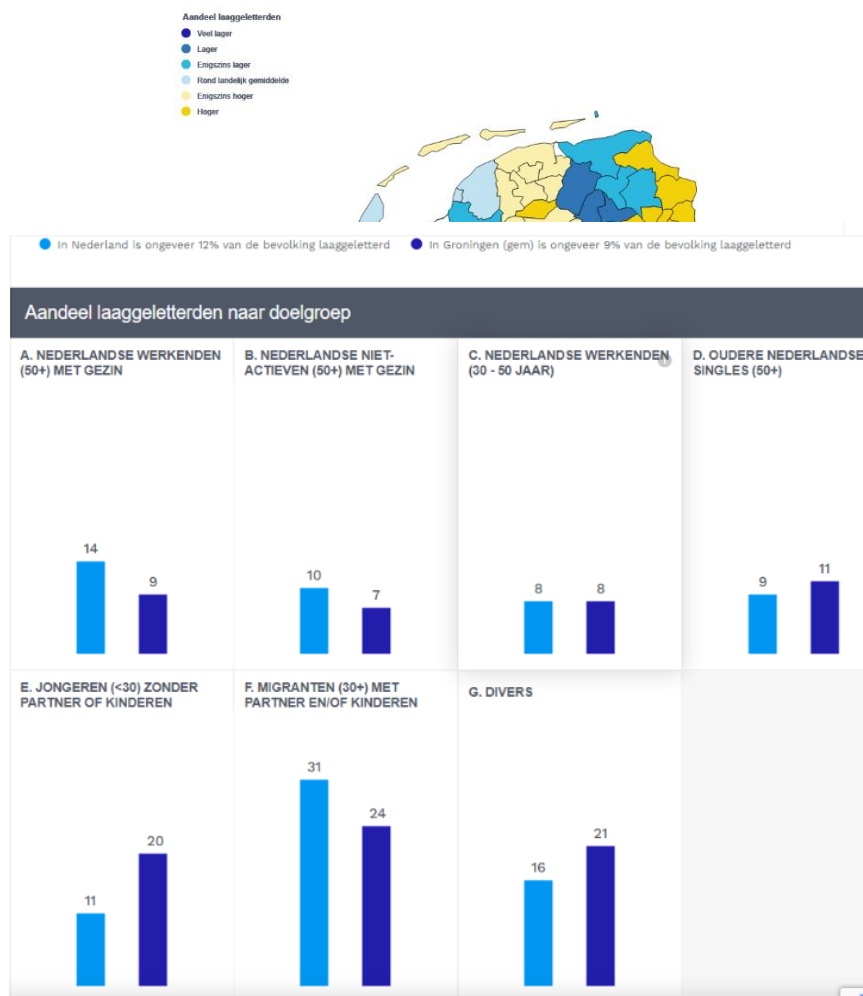
Nederlandse niet-actieven (50+) met gezin, Nederlandse werkenden (30-50 jaar), oudere Nederlandse singles (50+), jongeren (<30) zonder partner of kinderen, migranten (30+) met partner en/of kinderen en een restgroep 'divers'. Per doelgroep zie je een omschrijving van kenmerken, organisaties die betrokken kunnen worden en voorbeelden van passend cursusaanbod.

In Groningen bedraagt het percentage laaggeletterden 9 % (tegenover 12 % landelijk). Dit gaat om ongeveer 15.000 mensen. Uit de doelgroepenanalyse van Basisvaardigheden In Zicht volgt dat in de Gemeente Groningen het percentage laaggeletterden in de doelgroep E (jongeren < 30 jaar zonder partner of kinderen) aanmerkelijk hoger is dan in de rest van Nederland (20 % in de gemeente Groningen ten opzichte van 11 % landelijk gezien). Ook de doelgroep G (divers) is hoger dan het landelijk gemiddelde (21 % ten opzichte van 16 %). De doelgroep F (migranten (30+) bedraagt een hoog percentage (24 %), maar niet wel lager dan het landelijk gemiddelde (31 %).

Onder de laaggeletterden in de gemeente Groningen zijn naar verhouding veel jongeren van onder de 30 jaar.

De huidige cijfers van Basisvaardigheden In Zicht zijn gebaseerd op het PIAAC-onderzoek uit 2012. Op 10 december 2024 is het PIAAC-onderzoek 2023 gepubliceerd. Basisvaardigheden In Zicht zal eind 2025 een uitsplitsing per arbeidsmarktregio/gemeente publiceren op basis van dit onderzoek. Het overzicht dat hieronder staat vermeld is op dat moment niet meer actueel.

Overzicht aantal laaggeletterden Gemeente Groningen (bron: geletterdheidinzicht.nl)

3. Landelijk beleid

De ministeries OCW, SZW en VWS kondigden in 2015 het gezamenlijke actieprogramma 'Tel mee met Taal' aan. In dit programma was de aanpak van laaggeletterdheid van 2016 tot en met 2018 (met 2019 als uitloopjaar) uitgewerkt. Het programma is in 2019 geëvalueerd en de landelijke hoofddoelstellingen zijn behaald.

In maart 2019 zijn de plannen van het Rijk voor de vervolgaanpak van laaggeletterdheid bekend gemaakt in de beleidsbrief 'Samen aan de slag voor een vaardig Nederland'.³ In deze brief zijn de volgende doelstellingen opgenomen:

- a. Meer mensen bereiken met een aanpak op maat, specifiek degenen voor wie Nederlands de eerste taal is;
- b. Weten wat werkt: meer inzicht in kwaliteit en effectiviteit;
- c. Samen aan de slag, meer gemeenten, werkgevers en maatschappelijke organisaties actief: voor kinderen én volwassenen.

Het Rijk en de VNG hebben in aansluiting op de beleidsbrief bestuurlijke afspraken gemaakt over de aanpak van laaggeletterdheid voor de jaren 2020-2024.⁴ Met die afspraken hebben het Rijk en de gemeenten zich gezamenlijke doelen gesteld met betrekking tot een effectieve aanpak van laaggeletterdheid en een kwalitatief goed (WEB-bekostigd) educatieaanbod.

Op 14 juli 2023 is per brief door het ministerie van OCW een voortgang en tussenevaluatie over de vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024 aan de Tweede Kamer verstuurd.⁵ In deze vervolgaanpak laaggeletterdheid zijn drie doelstellingen geformuleerd: meer mensen bereiken met een aanpak op maat, weten wat er werkt, om te kunnen investeren in kwaliteit, en het versterken van de samenwerking tussen betrokken partners.

4. Regionaal plan van aanpak laaggeletterdheid in de arbeidsmarktregio Groningen

Het huidige regionale plan van aanpak laaggeletterdheid van de Arbeidsmarktregio (AMR) Groningen wordt bekostigd vanuit de decentralisatie-uitkering. Vanuit dit plan wordt o.a. de werkgeversaankpak en de coördinatie van de taalambassadeurs gefinancierd. Ook worden hier de coördinatiekosten voor de gemeente Groningen uit gefinancierd en wervingskosten zoals campagnes in de Week van Taal en de Week van Lezen en Schrijven. Daarnaast worden ook de trainingen herkennen en doorverwijzen aan professionals hieruit gefinancierd en de monitor.

Het Tel mee met taal programma (2020-2024) loopt af. De decentralisatie-uitkering wordt in 2025 (voor een lager bedrag) gecontinueerd. Het is niet duidelijk of de decentralisatie-uitkering in 2026 en de jaren daarna zal worden uitgekeerd.

---

³ Brief aan Tweede Kamer van 18 maart 2019 inzake Samen aan de slag voor een vaardig Nederland: vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020 – 2024

⁴ https://vng.nl/files/vng/bestuurlijke_afspraken_aanpak_laaggeletterdheid_2020-2024_rijk-vng_presentatie_9-9-2019.pdf

⁵ Brief aan Tweede kamer van 14 juli 2023 inzake Voortgang en tussenevaluatie vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024

5. Educatieaanbod in de gemeente Groningen

Jaarlijks stelt het Rijk middelen beschikbaar voor uitvoering van de Wet educatie en beroepsopleidingen (WEB), ook wel volwasseneneducatie genoemd. Het educatieaanbod is bedoeld voor laaggeletterde volwassenen, analfabeten en niet-inburgeringsplichtigen. We bieden leertrajecten Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden.

Deelname aan educatietrajecten moet ergens toe leiden. Afhankelijk van de mogelijkheden van de deelnemer is dat versterking van de sociale zelfredzaamheid, doorstroming naar andere vormen van onderwijs of doorstroming naar arbeidsmarktgerichte trajecten. Uitgangspunt bij het aanbieden van trajecten is het bereiken van het hoogst mogelijke taal- en rekenniveau dat aansluit bij de individuele deelnemer. Bij het aanbod van educatie houden we dus rekening met de mogelijkheden en persoonlijke achtergrond van de inwoner die gebruik maakt van het aanbod.

Wij hanteren de volgende drie kerndoelen bij de inzet van educatie:

- Werk (educatie gericht op doorstroming naar arbeidsmarktoriëntatie en werk)
- Opleiding (educatie gericht op doorstroming naar vervolgonderwijs);
- Participatie (educatie gericht op sociale zelfredzaamheid);

Besteding van het WEB-budget

Voor uitvoering van de WEB is de gemeente Groningen contactgemeente voor de hele arbeidsmarktregio. Als contactgemeente moet de gemeente zorgen voor inkoop van het educatieaanbod voor alle gemeenten in de arbeidsmarktregio. Dit doen we in nauwe afstemming met de betreffende gemeenten. De contactgemeente ontvangt daarvoor het gehele voor de arbeidsmarktregio bestemde educatiebudget.

Met het beschikbare educatiebudget financieren we de tien Taalhuizen in de gemeente Groningen. In de wijken Oosterpark, Selwerd, Vinkhuizen, Beijum, Lewenborg, Ten Boer, de Wijert, Haren en Hoogkerk is een Taalhuis te vinden. Bij het sociaal ontwikkelbedrijf iederz is sinds 2024 ook een Taalhuis. Daarnaast wordt uit dit budget het aanbod verzorgd aan lessen taal, rekenen en digitale vaardigheden door het Alfa-college/Noorderpoort. Het educatieaanbod bestaat uit formeel aanbod (educatieaanbod gericht op het behalen van een erkend diploma) en non-formeel aanbod (niet

diplomagerichte lessen taal- en rekenen, maar wel gericht op deelaspecten van de eindtermen WEB). Het aanbod is geschikt voor zowel de NT1 als de NT2-doelgroep. Het omvat lessen alfabetisering, lessen op A0-A1 en A1-A2 tot en met B1.

Monitoring

De gegevens voor het Landelijk Beeld Volwasseneneducatie voor WEB regio Groningen worden aangeleverd aan het CBS door QWASP. De Taalhuizen maken gebruik van het monitoringssysteem MATCH. Daarnaast maken we gebruik van de impactmeting Maurice de Greef.

Impactmeting

Uit de impactmeting van Maurice de Greef uit 2022⁶ blijkt dat dankzij deelname aan een traject volwasseneducatie een groot aantal deelnemers een betere plek in de samenleving heeft gekregen. Uit de meting wordt duidelijk dat:

- circa 70% van de deelnemers een betere taalbeheersing krijgt;
- circa 50% tot 60% van de deelnemers een betere plek in de samenleving krijgt;
- circa 20% tot 30% van de deelnemers een betere arbeidsmarktpositie krijgt.

---

⁶ Impact taaltrajecten voor inwoners van Groningen op verschillende levensdomeinen 2022. Resultaten monitor educatietrajecten gemeente Groningen als onderdeel van de Nederlandse Monitor Volwasseneducatie door Prof. Dr. Maurice de Greef.

6. Terugblik Plan van aanpak laaggeletterdheid Gemeente Groningen 2023-2024

De Taalhuizen

De spreekuren van de Taalhuizen worden, met uitzondering van Taalhuis in Ten Boer, goed bezocht. Het zijn vooral NT2-deelnemers, met uitzondering van het Taalhuis in Oostperpark waar wel veel NT1-deelnemers zijn. Doorverwijzingen komen veel vanuit het WIJ-team (met name in Oosterpark, Lewenborg en Vinkhuizen). Ook wordt er door het UWV, de coaches van Werk en Participatie, Wender Vrouwenopvang Oosterpark, Lentis, Chava Opvang voor jonge moeders, Humanitas, Forum Groningen, iederz, Cosis, Vrouwencentrum Jasmijn, Vrouwencentrum De Boei en Saaksumborg doorverwezen naar het Taalhuis. Zelfmelders komen vaak via het Startpunt “Ik wil leren.nl” en de website Tijd voor het Taalhuis. Soms wordt ook doorverwezen via kennissen of vrienden. In 2024 zijn twee nieuwe Taalhuizen gestart; in Hoogkerk en bij sociaal ontwikkelbedrijf iederz. Naar aanleiding van tv programma’s over laaggeletterdheid (bijvoorbeeld Leven zonder letters met Frans Bauer) waren er ook aanmeldingen.

Trainingen Herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden

De training ‘herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden’ van Stichting Lezen en Schrijven is aan de verschillende afdelingen binnen de gemeente Groningen gegeven, o.a. aan Stadsbeheer/Werkleiding van iederz en Werk en Participatie Team Oost en Team West. De training is als leerzaam en waardevol ervaren. Bij Team West zijn twee ‘ambassadeurs’ aangewezen om het onderwerp laaggeletterdheid aandacht te (blijven) geven binnen het team.

Daarnaast is de training gegeven aan pedagogisch medewerkers van kinderopvangcentra en brugfunctionarissen uit de gemeente Groningen. De training vond plaats op een locatie van VCOG in Beijum. Er was een goede opkomst en de reacties waren positief.

Gezinsaanpak

Samen met kinderopvangorganisaties, GGD en het Forum zijn gesprekken gevoerd over welke interventies het beste kunnen worden ingezet om ouders te betrekken bij de taalontwikkeling van hun kind en hen ook uit te nodigen om met hun eigen basisvaardigheden aan de slag te gaan. Daarbij wordt aangesloten bij de voor-en vroegschoolse educatie (VVE).

Week van Taal

De Taalhuizen, verspreid over de hele regio Groningen en Noord-Drenthe, organiseren in de Week van Taal allerlei activiteiten. In 2024 was er speciale aandacht voor ouders met jonge kinderen. Door bijvoorbeeld voorlezen aan te moedigen of samen spelletjes te spelen, help je de kinderen én de ouders met hun taalontwikkeling.

In de gemeente Groningen stond op verschillende plekken de Escape caravan, waarin je kunt ervaren hoe het is om laaggeletterdheid zijn. De caravan is heel goed bezocht door medewerkers van de gemeente Groningen, het UWV en de GGD. De opkomst door medewerkers van het UMCG was minder hoog dan gehoopt.

Interventie: Voel je goed!

Het is niet gelukt om in Beijum deelnemers te werven om mee te doen aan Voel je goed! Op dit moment wordt onderzocht of de interventie bij iederz op locatie kan worden ingezet als onderdeel van het Taalhuis. De interventie richt zich op het verbeteren van gezondheidsvaardigheden.

7. Plan van aanpak laaggeletterdheid in de gemeente Groningen

In het Coalitieakkoord 2022-2026 van de Gemeente Groningen wordt aangegeven verder te willen werken aan de aanpak van laaggeletterdheid onder andere met Taalhuizen en bibliotheken in de wijken en dorpen.

Visie

We vinden het belangrijk dat mensen zelfstandig kunnen meedoen in de samenleving. Als meer mensen beter kunnen lezen, schrijven, rekenen en digitaal vaardig zijn, dan is de beweging naar werk, naar meedoen, naar gezondheid en naar welvaart makkelijker te maken.

Missie

We willen dat iedere inwoner van de gemeente Groningen zelfredzaam is en kan meedoen in de samenleving. Of je nu moeite hebt met formulieren invullen, een app gebruiken, solliciteren of grip krijgen op je betaalrekening. We willen deze inwoners vinden en ondersteunen met aanbod waarbij zij de basisvaardigheden ontwikkelen waar zij behoefte aan hebben. Zo krijgen mensen zelf de regie (weer) in handen.

De komende beleidsperiode (2025-2027) zetten we in op de volgende doelstellingen:

- Het versterken van de Taalhuizen door in te zetten op kwaliteitsverbetering, netwerkverbreding en meer bekendheid van de Taalhuizen
- Als gemeente in begrijpelijke taal te communiceren met onze inwoners
- Professionals op vindplaatsen te trainen in het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterdheid, zodat zij structureel kunnen doorverwijzen naar de Taalhuizen
- Meer NT1 deelnemers (met Nederlands als moedertaal) die gebruik maken van het educatieaanbod
- Het inzetten van taalambassadeurs om het onderwerp laaggeletterdheid onder de aandacht te brengen en het nog steeds heersende taboe hierop te doorbreken
- Meer samenwerking zoeken met de doelgroep om te onderzoeken hoe we het beste aansluiting kunnen vinden en passend aanbod kunnen creëren
- De cyclus van laaggeletterdheid waarbij taalproblemen van generatie op generatie worden doorgegeven te doorbreken door in te zetten op de gezinsaanpak
- Meer laaggeletterde jongeren te laten deelnemen aan het educatieaanbod door gericht aanbod te creëren voor deze doelgroep en de jongeren hier bij te betrekken
- Meer leesplezier onder de jeugd (0-18 jaar) en meer NT1 gezinnen die deelnemen aan het voorleesproject van Humanitas
- Meer wijkgericht te werken, bijvoorbeeld door het inzetten van een sleutelfiguur in de wijk (wijkambassadeur laaggeletterdheid) in 't Vinkhuys in Vinkhuizen

Om deze doelen te bereiken houden we vast aan vier basisregels:

1. Bekendheid en bewustwording: *bespreekbaar maken van laaggeletterdheid en taboes doorbreken;*
2. Signalering en toeleiding: *professionals kunnen signalen herkennen en weten hoe ze inwoners kunnen toeleiden naar aanbod;*
3. Aanbod: *vraaggericht en passend voor de inwoner;*
4. Monitoring: *de effectiviteit van onze aanpak evalueren.*

A. Versterken van de Taalhuizen

We beschouwen de Taalhuizen als de lokale spil in de aanpak van laaggeletterdheid. Het zijn laagdrempelige voorzieningen waar mensen op eenvoudige wijze bekend raken met het beschikbare aanbod op het gebied van de basisvaardigheden.

De gemeente is opdrachtgever van de Taalhuizen. De dagelijkse leiding van de Taalhuizen is in handen van een stuurgroep, waarin meerdere partners en de opdrachtgever zijn vertegenwoordigd. In de stuurgroep zitten de gemeente Groningen, Alfa college/Noorderpoort, Forum, GGD, Humanitas, WIJ Groningen en Stichting Lezen en Schrijven. In een samenwerkingsovereenkomst staan de visie, doelstellingen, rollen en verantwoordelijkheden van het Taalhuisnetwerk omschreven.

De gemeente wil met de samenwerkingspartners inzetten op het versterken van de Taalhuizen. Om de kwaliteit en toekomstbestendigheid van de Taalhuizen te borgen, wil de gemeente Groningen haar Taalhuizen laten certificeren door de Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk Cultuur en Taal (CBCT). De kwaliteit en toekomstbestendigheid van het Taalhuis wordt getoetst aan de hand van het certificeringskader Taalhuizen 2024-2027 Zicht op Ontwikkeling (II).⁷ Er worden zeven certificeringsnormen (kwaliteitsnormen) gehanteerd. Organisatie, beleid en financiën (1), middelen (2), mensen (3), samenwerking (4), producten en diensten (5), resultaten en verantwoording (6) en handelen conform (privacy)wetgeving (7).

Daarnaast wordt ingezet op meer verbinding in de wijk door de Taalhuiscoördinator aan te laten sluiten bij bestaande overlegstructuren in de wijk, zoals de werkgroep positief opgroeien/Kansrijke start. De Taalhuiscoördinator zal meer naar buiten treden door bijvoorbeeld het spreekuur een keer op een andere locatie te houden waar meer aanloop is van de doelgroep, zoals een buurthuis. Daarnaast zal de Taalhuiscoördinator waar mogelijk aansluiten en/of een bijdrage leveren bij bestaande activiteiten in de wijk. Hiermee willen we de stap naar het Taalhuis laagdrempeliger maken voor de doelgroep en de bekendheid van het Taalhuis vergroten.

Vrijwilligers

Om voldoende aanbod mogelijk te maken in de Taalhuizen moeten voldoende taalvrijwilligers worden geworven. Het werven van taalvrijwilligers gebeurt o.a. via Link050, advertenties in de wijkkrant of via websites van de wijk. Ook kunnen er wervingsavonden worden georganiseerd. Daarnaast worden de gemeentelijke middelen ingezet voor het opstellen van vrijwilligerscontracten, de aanvraag van VOG's en beheer.

Taalcafé en taalcoaches Humanitas

Vanuit Humanitas wordt taalondersteuning geboden aan mensen met een beperkte beheersing van de Nederlandse taal. Vrijwilligers bieden ondersteuning als taalmaatje. Er zijn individuele taalkoppels, conversatiegroepen en twee taalcafés (Selwerd en A-kerkof) actief. Met het oog op instroom nieuwe deelnemers en uitstroom richting vervolgopleiding of -begeleiding is contact noodzakelijk met Alfa-college en Jasmijn.

---

⁷ [Zicht-op-Ontwikkeling-certificeringskader-voor-Taalhuizen.pdf \(certificeringsorganisatie.nl\)](#)

B. Gemeente Groningen

Toegankelijke dienstverlening van onze eigen organisatie

De gemeentesecretaris heeft namens de gemeente de 'Direct Duidelijk-deal' ondertekend.⁸ Er is een werkgroep 'Direct Duidelijk' actief. Zij herschrijven bijvoorbeeld brieven, beschikkingen en rapportages op B1-niveau. Voor medewerkers van de gemeente Groningen is een gratis e-learning 'Schrijven in duidelijk en begrijpelijke taal (op taalniveau B1)' beschikbaar. De lessen bevatten schrijfoefeningen en feedback, maar ook tientallen filmpjes en cartoons over begrijpelijke taal. Bij de gemeente is een 'brievendokter' beschikbaar. Hier kunnen medewerkers hun brief naar toe sturen voor controle en advies. Daarnaast kunnen medewerkers contact opnemen met één van de schrijfcoaches van de gemeente.

De gemeente als belangrijke 'vindplaats'

Veel medewerkers van de gemeente Groningen komen in contact met laaggeletterden. Dat maakt de gemeente een belangrijke vindplaats. Het is belangrijk dat professionals laaggeletterdheid herkennen en bespreekbaar maken en dat ze kunnen doorverwijzen naar educatieaanbod via de Taalhuiscoördinator. Daarom blijven we inzetten op het trainen van professionals in het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterdheid. In de afgelopen periode hebben Team Oost en Team West van Werk en Participatie deze training gevolgd. De inzet voor de komende periode is om deze training te blijven aanbieden aan professionals, waaronder de andere teams van Werk en Participatie (Noord en Zuid) en de doorstroomcoaches/leerplichtambtenaren. In overleg met Werk In Zicht wordt bekeken of de training een vast onderdeel kan worden van de WIZ-academie.

---

⁸ <https://www.gebruikercentraal.nl/direct-duidelijk/>

C. Gezinsaanpak

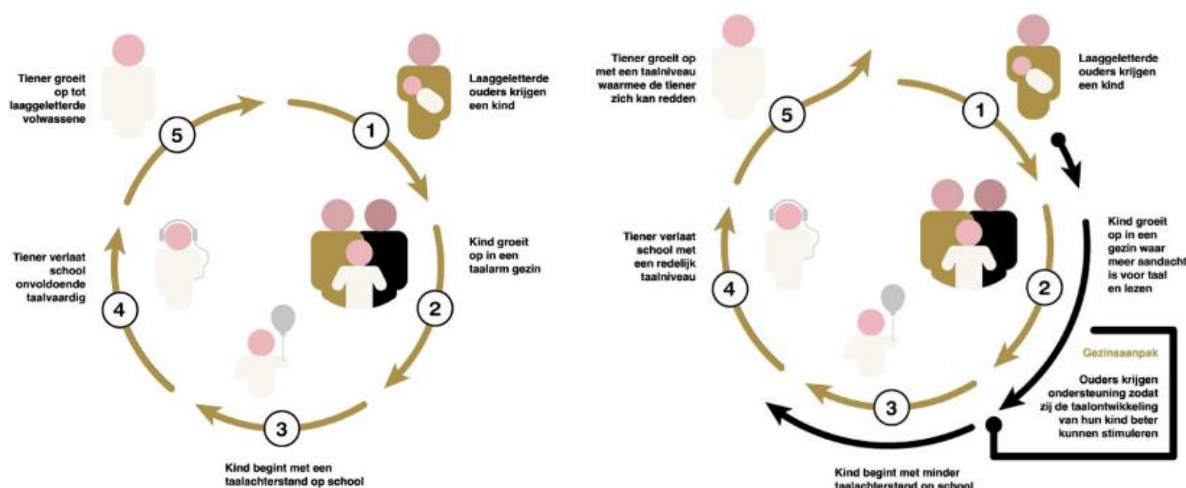
Ouders spelen een belangrijke rol bij de taalontwikkeling van hun kinderen. Kinderen van ouders die moeite hebben met taal, lopen zelf een grotere kans taalproblemen te krijgen. Laaggeletterde ouders hebben meer moeite om hun kinderen te helpen en aan te moedigen met taal dan niet-laaggeletterde ouders. Dit kan het taalniveau van hun kinderen negatief beïnvloeden.

Zo kan een cyclus van laaggeletterdheid ontstaan waarbij taalproblemen van generatie op generatie worden doorgegeven. De gezinsaanpak is erop gericht deze cyclus te doorbreken door ouders:

- bewust te maken van hun rol bij de taalontwikkeling van hun kinderen, vooral wanneer kinderen nog heel jong zijn (0-6 jaar);
- handvatten te geven zodat ze de taalontwikkeling van hun kinderen beter kunnen stimuleren;
- uit te nodigen ook met hun eigen taalvaardigheid aan de slag te gaan, zodat ze met meer vaardigheid en zelfvertrouwen de rol van taalopvoeder kunnen innemen.

De gezinsaanpak richt zich primair op het ondersteunen van ouders bij het stimuleren van de taal- en geletterdheidsontwikkeling van hun (jonge) kinderen thuis. Op deze manier willen we voorkomen dat kinderen op jonge leeftijd al een taalachterstand ontwikkelen. Het doel is om een sterke basis te leggen voor geletterdheid. Daarnaast kan er ook worden ingezet op het verhogen van het taal- en geletterdheidsniveau van de ouders zelf.

De Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid (GGG) is één van de projecten uit Tel mee met Taal. In de afgelopen periode is begin gemaakt van de gezinsaanpak in de gemeente Groningen. Een eerste training heeft plaatsgevonden aan pedagogisch medewerkers en brugfunctionarissen in het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterdheid. In de komende periode willen we dit verder uitbreiden.

De komende periode wordt vanuit de gezinsaanpak ingezet op de volgende doelstellingen:

- Met lokale partners, zoals de bibliotheek, consultatiebureaus, kinderopvangorganisaties, onderwijs en welzijnsorganisaties wordt de samenwerking gezocht. De Taalhuiscoördinatoren sluiten waar mogelijk aan bij netwerkoverleggen waar de belangrijke ketenpartners op het gebied van jonge kind (0-6 jaar) zijn aangesloten, zoals de werkgroep Positief Opgroeien. De gemeente sluit aan bij netwerkoverleggen waar de belangrijke ketenpartners op het gebied van jonge kind (0-6 jaar) zijn aangesloten, zoals de stuurgroep Positief Opgroeien.
- De gemeente zoekt de samenwerking met kinderopvangorganisaties om aandacht te creëren voor laaggeletterdheid. Aan de pedagogisch medewerkers en brugfunctionarissen wordt een training herkennen en doorverwijzen van laaggeletterdheid aangeboden. Op die manier kunnen zij ouders doorverwijzen naar passend educatieaanbod. Het doel is om screening en doorverwijzing van laaggeletterde ouders naar passend taalaanbod een vanzelfsprekend en integraal onderdeel te laten worden.
- De gemeente onderzoekt de mogelijkheid om in gezamenlijkheid met de GGD, het Forum en kinderopvangorganisaties en/of scholen een oudercursus te organiseren voor ouders met beperkte basisvaardigheden. Bij dit aanbod wordt gewerkt aan een preventieve aanpak van het jonge kind, maar wordt ook aandacht besteed aan de basisvaardigheden van de ouders. De ouders krijgen adviezen en handvatten waardoor zij hun kind kunnen ondersteunen bij de spraak/taalontwikkeling. Ook worden zij uitgenodigd om aan de slag te gaan met hun eigen basisvaardigheden en wordt een link gelegd met het Taalhuis. Onderzocht wordt of de cursus Voor jou en je kind! van Stichting Lezen en Schrijven kan worden ingezet voor de doelgroep kinderen van 2 tot 5 jaar. Ook wordt onderzocht of gebruik kan worden gemaakt van de toolkit Taalschatten die is gericht op kinderen van 0-4 jaar. Taalschatten is een samenwerking tussen Stichting Lezen en Schrijven en Tilburg University en heeft als doel om alle kinderen met een goed taalniveau aan de basisschool te laten beginnen. Alle spelers rondom ouder en kind kunnen met deze toolkit samenwerken om het belang van taal te benadrukken.
- In samenwerking met ketenpartners, waaronder het Forum, Humanitas en WIJ Groningen, wordt een overzicht gemaakt voor professionals waarop het relevante educatieaanbod is te vinden voor ouder en kind (0-6 jaar). Dit aanbod zal actief onder de aandacht worden gebracht bij professionals, waaronder pedagogisch medewerkers van kinderopvangorganisaties, jeugdgezondheidsmedewerkers van de GGD en WIJ Groningen. Professionals kunnen op die manier gemakkelijk doorverwijzen naar ouder-kind educatieaanbod.
- De Taalhuizen worden betrokken bij de gezinsaanpak. Zij zullen hun focus meer gaan leggen op ouder-kind activiteiten om op die manier de ouders te bereiken. De Taalhuiscoördinator zal waar mogelijk aansluiting zoeken bij al bestaande ouder-kindactiviteiten, zoals kleintje koffie. Ook kan de Taalhuiscoördinator incidenteel een spreekuur houden op een locatie waar de doelgroep ouder-kind komt, zoals een school of een kinderopvanglocatie.

D. Jongeren

Uit het meest recente PISA-onderzoek⁹ uit 2022 volgt dat één op de drie vijftienjarigen onvoldoende leesvaardigheid heeft. Voor begrijpend lezen scoren Nederlandse 15-jarigen nu onder de Europese norm. Zij lopen het risico om op latere leeftijd onder de noemer 'laaggeletterd' te vallen. In de gemeente Groningen bestaat onder de groep jongeren (16 tot en met 30 jaar) meer laaggeletterdheid dan gemiddeld in Nederland. Zo blijkt uit onderzoek¹⁰ dat landelijk 11 procent van deze jongeren zonder partner of kinderen laaggeletterd is. In de gemeente Groningen ligt dit percentage op 20 procent. Vanwege dit hoge aantal willen we de komende beleidsperiode meer gaan inzetten op deze specifieke doelgroep.

Het Alfa college onderzoekt – in samenspraak met de MBO-raad – of er meer aandacht kan worden besteed aan de basisvaardigheden in de entree-opleiding (MBO niveau 1). Jongeren vanaf 18 jaar die moeite hebben met basisvaardigheden kunnen ook gebruik maken van het non-formele en formele educatieaanbod van de Taalhuizen en het Alfa college. We willen dat meer jongeren gaan deelnemen aan dit educatieaanbod. Daarom trainen we de professionals van het Doorstroompunt in het herkennen en doorverwijzen van voortijdig schoolverlaters (VSV's) die moeite hebben met basisvaardigheden. We zoeken de samenwerking met de trainers van de VSV-trajecten, zodat ook zij de doelgroep kunnen herkennen en doorverwijzen.

Bij het Talentperron wordt aandacht besteed aan (beperkte) basisvaardigheden. Het Talentperron is voor iedereen die een gids of een helpende hand nodig heeft om verder te komen met (het vinden van) werk of een opleiding. De gidsen van het Talentperron kunnen warm kunnen doorverwijzen naar een Taalhuiscoördinator. Daarnaast wordt de samenwerking gezocht met WIJ Groningen, in het bijzonder met de kinder- en jongerenwerkers in de wijken en de School-als-Wijk medewerkers op de MBO-scholen. Ook betrekken we de Eurocoaches van de Groningse Kredietbank bij deze aanpak. De Eurocoach is er voor jongeren van 18 tot en met 24 jaar en geeft advies en bemiddelt een jongere met schulden. Ze helpen de jongere om hun geldzaken op orde te brengen, zodat zij financieel gezond aan hun toekomst kunnen beginnen. De oorzaak van schuldenproblematiek ligt mogelijk in het hebben van beperkte basisvaardigheden. In dat geval kan de Eurocoach doorverwijzen naar educatie-aanbod.

Om de doelgroep jongeren beter te bereiken gaan we bij de Taalhuiscampagne meer gebruik maken van social media. Tot slot wordt ingezet op het werven van meer jonge taalambassadeurs, om op die manier de doelgroep te kunnen inspireren en motiveren om met hun basisvaardigheden aan de slag te gaan.

⁹ <https://www.pisa-nederland.nl/resultaten2022/>

¹⁰ <https://geletterdheidinzicht.nl/dashboard>

E. Leesbevordering en leesplezier

Voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid gaan hand in hand. Door te investeren in leesbevordering en leesplezier wordt gewerkt aan een preventieve aanpak van laaggeletterdheid. Het Forum is hierbij een belangrijke samenwerkingspartner. Het Forum sluit zoveel mogelijk aan bij de landelijke doorgaande leeslijn van Stichting Lezen. Daaronder valt onder meer BoekStart voor baby's, BoekStartcoaches, BoekStart in de kinderopvang en Bibliotheek op School.

Er wordt een apart plan geschreven waarbij in wordt gezet op leesbevordering en het vergroten van leesplezier bij kinderen in de gemeente Groningen. De doorgaande leeslijn zal hier een belangrijk onderdeel van zijn. In 2025 wordt een start gemaakt het uitbreiden van BoekStart in de kinderopvang op de VVE-locaties en Bibliotheek op School op de scholen met de grootste achterstanden op basis van de cijfers van het CBS.

Voorleesproject Humanitas

Voor ouders die de Nederlandse taal nog niet goed kunnen heeft Humanitas voorleesvrijwilligers. Zij komen thuis langs om voor te lezen aan de kinderen. Zo leren niet alleen de kinderen de taal, maar kunnen ook de ouders spelenderwijs met hun kind samen leren en samen lezen. Op die manier kunnen zij over een tijdje hun eigen kind voorlezen. Door kinderen op jonge leeftijd taalvaardigheid te leren kunnen zij zich nu en later beter redden. Op dit moment komen de voorleesvrijwilligers met name bij NT2 gezinnen. De komende periode gaan wij inzetten op het bereiken van de NT1 gezinnen. Dit doen wij door het Voorleesproject meer onder de aandacht te brengen bij kinderopvangorganisaties, scholen en brugfunctionarissen. Daarnaast informeren wij ook de vrijwilligers van Humanitas (o.a. van het project Home-Start, dat gezinnen opvoedingsondersteuning biedt). Ook de Taalhuizen worden bij voornoemde partners meer onder de aandacht gebracht, zodat zij ouders met een hulpvraag warm kunnen doorverwijzen naar de Taalhuiscoördinator.

F. Wijkgericht werken

De inzet is om vanaf 2025 in de aanpak van laaggeletterdheid meer wijkgericht te werk te gaan. Dit betekent dat we per wijk kijken wat er nodig is. Hierbij zoeken we de samenwerking met de gebiedsteams en het lokale netwerk.

In Vinkhuizen wordt gestart met een pilot door het aanstellen van een 'wijkambassadeur laaggeletterdheid' in 't Vinkhuys.

Vinkhuizen; Project 'Jouw verhaal begint met taal'

In 2023 is MFC 't Vinkhuys gestart met het project Jouw Verhaal Begint met Taal. Via VinkHuisWerk (het instituut voor leerondersteuning voor kinderen in achterstandssituaties) kwam 't Vinkhuys veelvuldig in contact met ouders en kinderen. Daar bleek taal vaak een obstakel te zijn in de onderlinge communicatie. Hetzelfde bleek te gelden voor andere organisaties in de wijk die veel met wijkbewoners te maken hebben. Daaruit is het project 'Jouw Verhaal begint met Taal' ontstaan vanuit een Tel mee met taal subsidie. In het project wordt ingezet op 3 thema's: bewustwording, participatie via laagdrempelige activiteiten en de inzet van de juiste sleutelfiguren.

Het project heeft inmiddels een uitgebreid netwerk (binnen en buiten de wijk) opgeleverd dat zich inzet en uitspreekt om een actieve rol te spelen bij de aanpak van laaggeletterdheid op wijkniveau. Het netwerk bestaat uit professionals en wijkbewoners. Deze worden ingezet als sleutelfiguren om de doelgroep te bereiken. Er is geëxperimenteerd met activiteiten en werving. Het blijkt dat één herkenbaar persoon als aanspreekpunt en aanjager rondom het thema laaggeletterdheid goed werkt in de wijk Vinkhuizen.

Ook zijn er belangrijke inzichten opgedaan over het bereiken van de NT1 doelgroep. Om deze doelgroep te kunnen bereiken moet er een veilig omgeving zijn en vertrouwen in de sleutelfiguur die het gesprek over laaggeletterdheid aangaat. Hiervoor zijn meerdere contactmomenten nodig. Een buurthuis leent zich hier goed voor. De doelgroep kan worden geworven door informele en laagdrempelige activiteiten. Er wordt ingezet op dekmantelactiviteiten en werving specifiek gericht op NT1'ers. Bij dekmantelactiviteiten wordt aandacht voor basisvaardigheden niet expliciet als doel genoemd, maar hebben ze wel degelijk een rol in de activiteit. Vandaar de term 'dekmantel'. Op deze manier is het aanbod laagdrempelig en toegankelijk, waardoor met name de NT1-doelgroep beter kan worden bereikt. De wijkambassadeur heeft de tijd om een vertrouwensrelatie op te bouwen met de doelgroep en met hen het gesprek aan te gaan over laaggeletterdheid. Ook kan de wijkambassadeur onderzoeken wat deze doelgroep motiveert om met hun basisvaardigheden aan de slag te gaan. Dat gaat om maatwerk. Het uiteindelijke doel is om meer mensen deel te laten nemen aan formeel en/of non-formeel educatieaanbod.

De Tel mee met taal subsidie stopt en de gemeente wil het project graag voortzetten en borgen binnen het Gemeentelijk plan van aanpak laaggeletterdheid. Het bovengenoemde project zal grotendeels worden voortgezet. Er wordt een wijkambassadeur basisvaardigheden aangesteld om het project verder vorm te gaan geven, waarbij aansluiting wordt gezocht met het Taalhuis. Er wordt ingezet op meer bekendheid van het Taalhuis en verankering van het Taalhuis in de wijk. Ook zal het Taalhuis meer de wijk in gaan, dat wil zeggen dat de Taalhuiscoördinator ook activiteiten en incidenteel spreekuren in 't Vinkhuys zal houden.

8. Financiering

Begroting 2025 / 2026 / 2027 **

Activiteiten	Toelichting	2025	2026	2027
A. Versterking Taalhuizen	Wordt bekostigd uit Wet Educatie Beroepsonderwijs	-	-	-
	Taalcafé en taalcoaches Humanitas	101.000 euro	101.000 euro	101.000 euro
B. Werving taalvrijwilligers	Wordt bekostigd uit Wet Educatie Beroepsonderwijs	-	-	-
D. Trainingen herkennen en doorverwijzen van laaggeletterdheid		5000 euro	5000 euro	5000 euro
E. Gezinsaanpak		10.000 euro	10.000 euro	10.000 euro
F. Leesbevordering	Humanitas	50.000 euro	50.000 euro	50.000 euro
	Forum; BoekStart en Bibliotheek op School	120.000 euro	120.000 euro	120.000 euro
I. Wijkgerichte aanpak		45.000 euro	45.000 euro	45.000 euro
Totaal afgerond		331.000	331.000	331.000

*De benodigde middelen voor 2025, 2026 en 2027 worden gedekt binnen de bestaande budgetten voor onderwijs en armoede.

** Het is onduidelijk of de decentralisatie-uitkering van het Rijk vanuit het Tel mee met Taal-programma voor de aanpak van laaggeletterdheid wordt gecontinueerd in 2026. Mocht blijken dat er vanaf 2026 geen financiële middelen beschikbaar komen, dan kan het zijn dat er andere keuzes worden gemaakt met betrekking tot de inzet van de financiële middelen van het Gemeentelijk Plan van Aanpak. Bijvoorbeeld omdat we bepaalde projecten vanuit het Regionale Plan van Aanpak willen behouden en prioriteren boven projecten die nu zijn genoemd in het Gemeentelijk Plan van Aanpak, zoals de wijkgerichte aanpak.

9. Samenvatting (B1-niveau)

Mensen die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en digitale activiteiten kunnen vaak moeilijk meekomen in de samenleving. We noemen dit ook wel mensen die moeite hebben met hun basisvaardigheden of laaggeletterden. Zij leven vaker in armoede en hebben vaker problemen met hun geldzaken. Ook vinden ze minder snel werk en hebben ze een minder goede gezondheid.

In de gemeente Groningen hebben ongeveer 15.000 mensen moeite met hun basisvaardigheden. We vinden het belangrijk dat alle inwoners van de gemeente Groningen mee kunnen doen in de samenleving. Of je nu moeite hebt met formulieren invullen, een app gebruiken, solliciteren of grip krijgen op je betaalrekening. We willen deze inwoners vinden en helpen om de basisvaardigheden te ontwikkelen waar zij behoefte aan hebben. Zij kunnen lessen volgen bij het Alfa college/Noorderpoort. Maar zij kunnen ook één op één of in een groep begeleiding krijgen door een vrijwilliger uit het Taalhuis.

Om dit te bereiken gaan we de komende tijd de volgende dingen doen:

- We willen dat inwoners van Groningen weten dat het Taalhuis bestaat en dat zij mensen naar het Taalhuis kunnen doorsturen als dat nodig is.
- We zorgen ervoor dat de Taalhuizen goed werken en dat er goed aanbod is.
- Als gemeente schrijven we begrijpelijke brieven aan inwoners.
- We gebruiken onze taalambassadeurs om te laten zien aan laaggeletterden dat ze niet de enige zijn en dat veel mensen in Nederland moeite hebben met hun basisvaardigheden. We willen niet dat mensen zich hiervoor schamen.
- We vragen aan de doelgroep wat zij willen leren en passen hier het aanbod op aan.
- We zorgen dat ouders die moeite hebben met basisvaardigheden hulp krijgen om hun kinderen te helpen met hun ontwikkeling van hun taal.
- We zorgen dat kinderen plezier hebben of krijgen in lezen.
- We sluiten aan bij wat past in de wijk.